

Landbruksdepartementet

Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Landbruksdepartementet	
Saksnr.: 2003/3213	Loknr.: 24
Mottatt: 1 JUN 2004	ASK/UFi
Saksbeh.: BLD	Ark.: 481
Kopi:	Avskr.:

Deres/Your ref.:

Vår/Our ref.:

Dato/Date:

Deres ref: 200303213-/BLD

Vår ref: 04/10-8/016/arb

28. mai 2004

Samarbeidsformer i skogforskningen - Høstelandgruppas rapport

Vi viser til brev av 11.03.2004 vedlagt "Høsteland-gruppas" rapport "Samarbeidsformer i norsk skogforskning". Vi viser også til omtale av saken i styringsmøtet 11. mars og i informasjonsmøte i departementet 19. mars. Rådet for NIJOS gir egen uttalelse. Denne uttalelsen er i samarbeidsutvalgets møte 26. mai forelagt tjenestemannsorganisasjonene ved NIJOS, Akademikerne og 2FO. Begge har uten forbehold har sagt seg enig i uttalelsen.

1. Bakgrunn

Høsteland-gruppa har skissert tre alternativer for framtidig organisering og samarbeid innen norsk skogforskning. Landbruksdepartementet har med grunnlag i dette bedt om synspunkter på Høstelandgruppas forslag og det departementet ser som aktuelle alternative hovedretninger for videre vurdering:

1. Skog – areal – ressursforvaltning
2. Biologi – verdiskaping

NIJOS er sterkt og direkte berørt av alternativ nr 1, i mindre grad av alternativ nr 2. Det er også invitert til å komme med alternative forslag og vurderinger i høringen. Vi har i uttalelsen valgt å legge vekt på prinsipielle problemstillinger, først med utgangspunkt i NIJOS, og deretter noen vurderinger og perspektiver på organisering av skogforskningen. Avslutningsvis gir vi våre vurderinger av samarbeidsrelasjoner mellom NIJOS og de fire andre mest berørte institusjoner.

2. Sammendrag og hovedsynspunkter

Rapporten om framtidige samarbeidsformer i norsk skogforskning, skisserer veivalg som representerer svært ulike retninger for alle berørte insitusjoner. NIJOS peker i denne høringsuttalelsen på en rekke prinsipielle problemstillinger som knytter seg til disse alternativene.

Distriktskontor**Andselv**Skogbrukets hus
Postboks 1223 Andselv
9326 Bardufoss
Tlf: 77 83 79 94
Faks: 77 83 79 80**Bø**Bekkevold
Gullbringveien 20
3800 Bø
Tlf: 35 95 06 68
Tlf: 32 95 20 02**Steinkjer**Statens Hus
7734 Steinkjer
Tlf: 74 16 82 28
Faks: 74 16 81 21

Vårt grunnleggende synspunkt er at det må legges vekt på å utvikle virksomheter som framstår med en tydelig rolle og profil overfor brukere, markedet og samarbeidspartnere. Virksomhetene må forankres i sett av kjerneoppgaver som inngår i en helhetlig sammenheng. Vi fraråder også endringer som fragmenterer helhetlige og velfungerende produksjonsmiljøer.

Alternativet med fusjon mellom 2-5 virksomheter vil føre sammen institusjoner som har tildels svært ulike roller og oppgaver. En slik fusjon vil skape en virksomhet med oppgaver som på flere områder har liten indre sammenheng. I motsetning til Høsteland-gruppa er det vår vurdering at en slik bredde vil motvirke arbeidet for framstå med en tydelig rolle for brukere av virksomhetenes tjenester. Det må også bemerkes at bredden basert på de foreslåtte institusjoner ikke vil framstå som bred sett fra NIJOS, da økt bredde bare oppnås innen de skogrelaterte oppgaver som utgjør vel 20% av den totale virksomheten.

Vi vil anbefale at NIJOS utvikles som selvstendig nasjonalt fagorgan for arealinformasjon. Dette veivalget betyr at NIJOS utvikles med fokus på kjerneoppgaver, tydeliggjøring av den nasjonale rolle med oppgaver innen kartlegging, overvåking, informasjonsproduksjon, formidling og forvaltningsstøtte. Dette alternativet krever ingen endringer i tilknytnings- eller organisasjonsform. En videreutvikling av NIJOS etter dette alternativet kan åpne for å gi instituttet nye oppgaver knyttet til forvaltningsstøtte, både innen landbrukssektoren og i forhold til andre sektorer.

Vi har også synspunkter på prinsipper for organisering av landbruksforskningen, inkludert skogforskningen. NIJOS betjener hele landbrukssektoren, både forvaltningen og næringa, med informasjon. Vi ser arealressurser, kartlegging, overvåking, kompetanse og forskning uavhengig av det tradisjonelle og historisk forankrede skillet mellom jordbruk og skogbruk. På samme måte som NIJOS på denne måten arbeider for å utvikle et slagkraftig institutt som kan dekke bredden av samfunnsbehov for informasjon om jord, skog, vegetasjon og landskap, legger vi til grunn at også forskningen bør legge et tilsvarende helhetlig perspektiv til grunn. Det er vår anbefaling at dette legges til grunn for både den faglige forståelsesramme og de organisatoriske løsninger.

Det er det vår vurdering at skogforskningen vil oppnå det beste faglige fundament og tyngde i markedet ved å inngå i en organisatorisk sammenheng hvor hovedfokus er oppdragsbasert forskning. NIJOS anbefaler derfor at framtidig løsning for skogforskningen i Norge søkes innen rammen av et helhetlig nasjonalt skoglig verdikjedeperspektiv eller et bredt biologisk fundert institutt (Bioforsk), og at skogforskningen i tillegg styrkes gjennom nordiske allianser.

Dersom departementet likevel finner det riktig å gå videre med alternativet "skog- areal - ressursforvaltning", vil vi understreke at de problemstillinger som NIJOS trekker fram, må avklares på prinsipielt grunnlag før endelig beslutning blir tatt. Det må derfor i så fall avsettes tilstrekkelig tid til en grundig gjennomgang av alle prinsipielle og praktiske spørsmål før iverksetting av en eventuell fusjon.

3. Grunnleggende prinsipper

Vi har ved NIJOS merket oss at arbeidsgruppa har hatt begrenset tid og ressurser til rådighet for arbeidet. Gruppa har reist viktige problemstillinger og brakt kreative ideer inn i prosessen, men

har i liten grad kunnet gjøre grundige vurderinger av alle omtalte institusjoner eller drøfte mer kompliserte prinsipielle problemstillinger. Dette betyr at det er en rekke spørsmål som krever mer inngående vurdering før beslutninger og valg av hovedalternativ kan gjøres.

NIJOS legger til grunn at målet er å ivareta nasjonale behov for både skogforskning, informasjonsformidling, kartlegging og etablering av geografisk infrastruktur best mulig. Å sikre en god og framtidsrettet utvikling av de berørte institusjoner vil bidra til dette.

En grunnleggende forutsetning vil, slik NIJOS ser det, være at institusjonene framstår med en tydelig rolle og profil overfor brukere, markedet og samarbeidspartnere. Dette krever at de enkelte institusjoner har fokus på et sett av kjerneoppgaver som inngår i en helhetlig sammenheng. NIJOS har den senere tid arbeidet målbevisst både internt og eksternt for nettopp dette. Brukerundersøkelser gjennomført i 2002 og gjentatt i 2004 dokumenterer at vi har oppnådd ønskede resultater. Virksomheten er blitt mer fokusert, og oppfattes av viktige brukergrupper som tydeligere og mer brukerorientert. Vi vil på denne bakgrunn fraråde at det etableres organisasjoner som har for stort spenn i oppgaver, finansiering og fokus.

NIJOS representerer et helhetlig "informasjonssystem" som har kompetanse og teknologi tilpasset alle ledd i behandlingen av arealressursinformasjon, hele kjeden fra utvikling av registreringsmetoder til formidling av produkter og kontakt med brukeren. Den "geodatafaglige delen" av NIJOS fungerer derfor som en felles infrastruktur. Dersom deler av den naturfaglige virksomheten skilles ut, må man også etablere "kopier" av den geodatafaglige infrastrukturen i mindre skala. Med andre ord skapes i så tilfelle det motsatte av synergi. Vi vil derfor på dette grunnlag fraråde endringer som fragmenterer etablerte, velfungerende og helhetlige produksjonsmiljøer.

4. Spesielle problemstillinger vedrørende NIJOS' rolle og oppgaver

De institusjoner som nå vurderes, representerer betydelig bredde og har ulike roller, kjerneoppgaver og kompetanseprofil. Høstelandgruppa har gitt korte beskrivelser av institusjonene, men har i liten grad gått inn i dypere analyser av grunnleggende prinsipielle forskjeller, og de konsekvenser slike forskjeller har for etablering av nye enheter. Vi deler ikke gruppas synspunkt på at økt bredde og mangfold i seg selv er en tilstrekkelig forutsetning for å skape robuste institusjoner. I dette avsnittet vil vi i lys av dette ta opp noen grunnleggende problemstillinger som springer ut av NIJOS' rolle og oppgaver. De problemstillinger vi vil drøfte særskilt er:

- Rollen som nasjonalt fagorgan og tilknytningsform
- Fokus på forvaltningsstøtte
- Spørsmålet om å konkurrere med privat sektor om oppdrag
- Hensynet til ikke å bidra til konkurransevridning
- Avklaring av NIJOS i relasjon til forskning
- NIJOS og viktige samarbeidsrelasjoner utover skogfaglige institusjoner

4.1 Formålet med fagorganet NIJOS

Formålet med NIJOS er omtalt i St prp Nr 1, 2003-2004 Landbruksdepartementet og kan sammenfattes i følgende tre punkter:

1. NIJOS er nasjonalt fagorgan for informasjon om Norges arealressurser; jordsmonn, skog, vegetasjon og landskap
2. NIJOS skal samle inn, forvalte, bearbeide og formidle informasjon og kunnskap om disse ressursene
3. NIJOS er landbruksforvaltningens kompetansesenter for geografisk informasjonsbehandling

Dette innebærer et nasjonalt ansvar for å produsere arealinformasjon i sin fulle bredde som del av en nasjonal geodatainfrastruktur, og yte kompetansetjenester knyttet til informasjon og infrastruktur.

En annen del av NIJOS' oppgave kan beskrives som en samfunnsrollen på vegne av landbrukssektoren med ansvar for i samarbeid med andre sentrale aktører å:

- Sikre samfunnets infrastruktur i form av informasjon om arealressursene, herunder organisering, standardisering og kvalitetssikring
- Arbeide for optimal anvendelse av arealressursinformasjon i samfunnet
- Ta ansvar for at arealressursinformasjon er tilgjengelig og fungerer som verktøy for
 - Kunnskapsbaserte prosesser og beslutninger i forvaltningen
 - Verdiskapning og innovasjon i arealbaserte næringer
 - Forskning

Dette innebærer forvaltningsoppgaver som må utføres under en klar politisk styring. Etablering av datasett og informasjonsprodukter representerer viktige verdier for samfunnet hvor eierskap må være forankret hos den statlige sektormyndigheten. Prinsipielle sider ved dette er avklart i St meld 30, 2002-2003, Norge digitalt. Vi ser det derfor som hensiktsmessig og i tråd med de politiske avklaringer forankret i behandling av denne stortingsmeldingen, at slike oppgaver ligger til forvaltningsorganer underlagt ordinær etatsstyring fra fagdepartement.

4.2 Forvaltningsstøtte er en viktig oppgave for NIJOS.

NIJOS er en sentral del av sektorens virkemiddelapparat, og bistår landbruksforvaltningen på alle nivåer med produkter og tjenester. Dette begrunner dagens organisasjons- og tilknytningsform som ordinært statlig forvaltningsorgan under Landbruksdepartementet. NIJOS har i sitt strategiarbeid og i forståelse med departementet utviklet instituttet i tråd med dette. NIJOS kan også utføre forvaltningsstøtte for andre sektorer, særlig miljøforvaltningen og slik fylle en bredere funksjon som fagorgan for tematisk informasjon for hele forvaltningen. Et slikt tverrsektorielt alternativ bør vurderes før endelig valg av hovedløsning gjøres, jf den sterke politiske fokuseringen på betydningen av å se oppgaveløsning mer uavhengig av sektorer.

4.3 Statlige forvaltningsorgan skal ikke konkurrere med privat sektor.

NIJOS har sett det som viktig å følge opp Regjeringens politikk for et klarere prinsipielt skille mellom privat og offentlig sektor, jf Sem-erklæringen og Stortingsmelding 30, 2002-2003. Dette spørsmålet ble også tatt opp på prinsipielt grunnlag av NORSKOG og Norges skogeierforbund i brev til departementet av 05.03.2002. I dette brevet påpeker skogeierorganisasjonene følgende: *"Det faktum at NIJOS både har forvaltningsoppgaver og er en aktør i markedet, svekker tilliten til NIJOS som kompetansesenter og som faglig premissleverandør til næringen"*. Vi viser også til Landbrukdepartementets svar ved brev av 21.10.2002: *"Generelt må ikke NIJOS konkurrere om oppdrag på områder der en samtidig har oppgaver knytta til utforming av retningslinjer, veiledningsmaterieell, regelverk, standarder eller liknende for det offentlige. Videre må det*

forusettes at de grunnlagsdata NIJOS bruker ved utføring av oppdrag også er tilgjengelig for eventuelle andre aktører i markedet på tilnærmet like vilkår”.

Som nasjonalt fagorgan prioriterer NIJOS de nasjonale, offentlige oppgavene. Dette innebærer å etablere en nasjonal infrastruktur i form av et godt og likeverdig informasjonsgrunnlag for arealressurser i hele landet. NIJOS utvikler også standarder og bidrar til den nasjonale organisering og etablering av en samordnet nasjonal infrastruktur av geodata innen rammen av Norge digitalt, Geovekst og egne langsiktige programmer. Gjennom dette arbeidet er NIJOS en tilrettelegger av informasjon og rammebetingelser for privat sektor. NIJOS legger derfor grunn i nye strategi at ansvar for disse oppgavene ikke lar seg forene med å være aktiv i et anbudsbasert oppdragsmarked. Vi ser heller ikke hvordan disse prinsipper kan ivaretas innen rammen av en ny, bred institusjon som skal konkurrere svært aktivt om oppdrag.

4.4 Fagorganet NIJOS må ikke bidra til konkurransevridning.

I tråd med den statlige informasjonspolitikken må NIJOS innen sine områder sikre alle likeverdig tilgang til samfunnets informasjonsinfrastruktur. Dette betyr at NIJOS' produkter og tjenester på en likeverdig måte må stilles til rådighet for hele samfunnet; forvaltningen, næringslivet, organisasjoner, allmennhet og FoU-institusjoner. NIJOS kan derfor ikke inngå i kontraktsforhold som gir enkeltaktører særskilte konkurransefortrinn ved bruk av instituttets data og produkter.

Det kan synes som Høstelandgruppa har lagt til grunn at den arealinformasjon NIJOS forvalter i dag, vil være et unikt konkurransefortrinn for en fusjonert virksomhet. En slik bruk av datasett i egen virksomhet, vil innebære uakseptabel og sannsynligvis ulovlig konkurransevridning i forhold til andre aktører. En rekke aktører innen privat sektor samt FoU-institusjoner ønsker å konkurrere både om forskningsmidler og konsulentoppdrag basert på bruk av arealressursinformasjon. Rollen som nasjonal dataforvalter innebærer at alle aktører må sikres likeverdig tilgang til informasjon. Dersom slik informasjon forvaltes av en virksomhet som samtidig opptrer som konkurrent, vil dette skape lite ryddige forhold.

NIJOS vil ut fra dette påpeke de alvorlige prinsipielle problemer som oppstår dersom oppgavene som ligger til det nasjonale fagorgan for arealinformasjon, blir lagt inn i en virksomhet som i vesentlig grad baserer sin inntjening på oppdragforskning, utredninger og konsulenttjenester.

4.5 NIJOS har ikke forskning som formål.

NIJOS er ikke opprettet for eller har forskning som vesentlig del av virksomheten. Med forskning (både grunnforskning og anvendt forskning) mener vi vitenskapelige undersøkelser der hypoteser underkastes systematisk prøving i omgivelser der en i størst mulig grad søker å kontrollere ulike forklaringsfaktorer. Når NIJOS deltar i forskningsprosjekter, er det oftest fordi instituttets data inngår, men hvor andre står som hovedansvarlig i forhold til Forskningsrådet.

NIJOS er imidlertid bruker av forskningsresultater. NIJOS benytter resultater av forskning til å:

- Etablere operative målemetoder og klassifikasjonssystemer til bruk i datafangst. Dette omfatter emner innenfor satellitt-teknologi, digital flybildeteknologi, posisjonings- og navigasjonsteknologi, mobil instrumentteknologi, utvalgsbasert statistikk, pedologi, skogmåling, plantesosiologi, vegetasjonsøkologi og geografi.

- Etablere framtidrettede og effektive systemer for datadokumentasjon og dataforvaltning. Dette omfatter emner innenfor databaseteknologi og informatikk.
- Bearbeide innsamlede data for å produsere meningsfylt informasjon tilpasset brukernes behov. Dette omfatter emner innenfor jordfag, landbruksvitenskap, skogproduksjon, landskapsanalyse, husdyrfag, generell statistikk, geografi, kartografi og informasjonsteknologi. I denne sammenhengen kan man si at NIJOS setter forskernes resultater i arbeid og anvender dem i en nasjonal, representativ sammenheng.
- Distribudere data og informasjon til sluttbruker på en effektiv og hensiktsmessig måte. Dette omfatter emner innenfor informatikk og kommunikasjonsteknologi.

Forskningsinstitusjonene kan på sin side bruke NIJOS data og oppgaver til å:

- Formulere både teknologiske og naturfaglige hypoteser som bør underkastes nærmere undersøkelser.
- Få prøvd ut forskningsresultater på store, representative datasett for å undersøke om modeller og metoder gir de resultater eller har den forklaringskraft man har antatt.

De viktigste kunnskapsbehovene for NIJOS er i nær framtid knyttet til:

- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- Geografisk informasjonsbehandling
- Landskapsfag og vegetasjon
- Jordfag (pedologi), skogfag og husdyrfag

Med denne gjennomgangen av NIJOS' relasjon til forskning, vil vi understreke at man i den videre vurdering av eventuelle organisatoriske endringer ikke må basere vurderingene på en forståelse av NIJOS som forskningsinstitutt.

4.6 NIJOS samarbeider med et bredt spekter av institusjoner.

Høsteland-gruppa har ikke gjort tilsvarende vurderinger av behov for utvikling av samarbeidsrelasjoner for NIJOS som for Skogforsk med sikte på eventuelle nye organisatoriske løsninger. Gruppa sier i sin rapport at *"NIJOS er en viktig samarbeidspartner og etter utvalgets mening et interressant supplement til Skogforsks egen kompetanse på sentrale områder. Relasjonen må opprettholdes, og helst styrkes og eventuelt institusjonaliseres"*.

Gruppa har i tråd med sitt oppdrag, avgrenset vurdering av samarbeidsrelasjoner til å gjelde institusjoner som i større og mindre grad arbeider med skogrelaterte spørsmål. Ved NIJOS omfatter skog og utmark mellom 20 og 30 prosent av virksomheten. Det er derfor nødvendig å understreke at NIJOS dekker en større bredde av naturfaglige områder; jord, skog, landskap, markslag, utmark og vegetasjon. NIJOS har derfor et bredt samarbeid med forskningsmiljøer innen alle disse fagområdene; NLH, NINA, NIKU, Planteforsk, Jordforsk, NIVA, Skogforsk, Norsk Regnesentral, Universitetet i Oslo og NTNU. NIJOS har også viktige samarbeidsrelasjoner til SSB, NGU, DN, RA, SFT, Norut-IT, Statens kartverk, Vegdirektoratet, andre Geovekstparter mfl.

Det er derfor viktig å understreke at et nærmere samarbeid eller fusjon hvor Skogforsk inngår, bare vil bidra til å styrke en begrenset del av NIJOS' eksterne kontaktflate. I det videre arbeid med valg av hovedalternativer er det viktig at det tas hensyn til disse forhold.

4.7 Vurdering av NIJOS i relasjon til konstallasjonen "skog – areal – ressursforvaltning"

På bakgrunn av de synspunkter og problemstillinger vi her har trukket fram, anbefaler vi at NIJOS videreføres som et nasjonalt fagorgan for arealinformasjon, og ikke integreres i en ny virksomhet slik sentermodellen legger opp til. Dersom departementet likevel finner det riktig å gå videre med alternativet "skog- areal - ressursforvaltning", vil vi derfor understreke at de problemstillinger som er påpekt her, må avklares på prinsipielt grunnlag før endelig beslutning blir tatt.

5. Norge trenger en slagkraftig landbruksforskning.

Utgangspunktet for den foreliggende rapporten er en gjennomgang av **skogforskningen** i Norge "*med Skogforsk som utgangspunkt for ulike løsninger*". Arbeidsgruppa har gitt sine vurderinger av nye krav til forskningen, økt frihet innen universitets- og høyskolesektoren, de små instituttmiljøenes konkurranseevne, og i lys av dette vurdert behovet for tilpasninger. Slik vi forstår denne analysen, er forskningsinstituttene hovedutfordring å framstå som faglig sterke, profilerte og konkurransedyktige institutter på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Vi har valgt å kommentere noen spørsmål knyttet til skogforskningen og landbruksforskningen, siden dette er en del av de helhetlige vurderinger som må ligge til grunn for avveininger mellom ulike alternativer.

Med landbruksforskning forstår vi i denne sammenheng forskning knyttet til verdiskaping og miljø innen primærnæringene jordbruk, skogbruk, hagebruk og andre arealressursbaserte næringer. NIJOS betjener hele landbrukssektoren, både forvaltningen og næringa, med informasjon. For oss er det derfor naturlig å se arealressurser, kartlegging, overvåking, kompetanse og forskning uavhengig av det tradisjonelle og historisk forankrede skillet mellom jordbruk og skogbruk. På samme måte som NIJOS arbeider for å utvikle et slagkraftig institutt som kan dekke bredden av samfunnsbehov for informasjon om arealressursene, både innmark, skog og annen utmark, legger vi til grunn at også forskningen bør legge et tilsvarende helhetlig perspektiv til grunn. Det er vår anbefaling at dette legges til grunn for både den faglige forståelsesramme og de organisatoriske løsninger.

En vurdering av framtidsrettede samarbeidsformer i norsk skogforskning bør slik vi ser det, bygge på en oppdatert oversikt over kunnskapsstatus og kunnskapsbehov innen skogsektoren. Høstelandgruppa har gjort en rekke interessante, generelle vurderinger av forholdet mellom marked, finansiering og konkurransesituasjon, men en mer konkret vurdering av disse forhold ville gitt høringsinstansene langt bedre grunnlag for å vurdere skogforskningen i Norge i et helhetlig og langsiktig perspektiv.

NIJOS arbeider i begrenset omfang med skogforskning, men har kontakt og faglig samarbeid med bl a Skogforsk, Institutt for naturforvaltning ved NLH, NINA og nordisk/baltiske skogfaglige miljøer samt andre internasjonale fagmiljøer. Vår vurdering av skogforskningens utfordringer og framtidige organisering bygger på dette, samt innsikt i utfordringene innen jord-,

skog- og miljøsektoren. Vi legger også til grunn en forståelse av at rammebetingelsene for forskningsmiljøene i Norge er i endring, og at betydelige omstillinger vil komme både innen universitets-, høyskole- og instituttsektoren. Vi deler Høstelandgruppas vurdering av de store utfordringer knyttet til økt konkurranse om forskningsoppdrag, og betydningen av at **forskningsinstitusjonene** framstår som robuste og markedsorientert i konkurransen om forskningskronene.

Vi vil med utgangspunkt i disse generelle kommentarer gi uttrykk for noen synspunkter på ulike alternativer for utvikling av en robust norsk skogforskning.

5.1 Skogforskningens bransjeforskningsinstitutt – en verdikjedestrategi?

Vi har merket oss at Høstelandgruppa har ”valgt bort” viktige skogforskningsinstitusjoner på et tidlig tidspunkt i sitt arbeid. Dette gjelder Norsk Treteknisk Institutt, PFI, NTNU-miljøet samt Byggforsk. Denne vurderingen er gjort på tross av at det allerede er etablert et samarbeid gjennom SSFF -Skogbrukets og skogindustriens forskningsforening, basert på avtale mellom Skogforsk, NTI og PFI, og at enkelte av instituttene vurderes som vellykkede i sin markedsorientering. På denne bakgrunn synes et helhetlig alternativ for norsk skogforskning som favner hele den skog- og trebaserte verdikjeden, å være utelatt i en alt for tidlig fase av arbeidet. En utredning og nærmere analyse av fordeler med et slikt alternativ bør inngå i det videre arbeid fram mot valg av hovedretning.

5.2 Skogforskningen i internasjonalt perspektiv – en nordisk strategi?

Høstelandgruppa har i sin rapport lagt stor vekt på **internasjonalisering** som drivkraft, både i form av trussel og mulighet. Innen den skog- og trebaserte verdikjeden mener NIJOS at det i lys av dette er svært relevant å se forskningsstatus, kunnskapsbehov, institusjoner og organisatoriske løsninger i sammenheng og i nordisk perspektiv, jf også Carlsonkomiteens anbefalinger i 2001. En nærmere omtale og analyse av muligheter for å utvikle spisskompetanse med basis i ulike alternative nordiske løsninger, ville styrket grunnlaget for valg av nasjonale løsninger.

5.3 Skogforskningen - en naturlig del av et sterkt nasjonalt biologisk forskningsmiljø?

Både verdikjedealternativet og et alternativ for styrking av den norske skogforskningen innen en nordisk ramme, vil representere en fortsatt tydelig skogprofil. Høsteland-gruppa har også vurdert et alternativ som innebærer en samling av biologisk basert forskning for næring og miljø i ett sterkt nasjonalt institutt. Departementet har på denne bakgrunn bedt høringsinstansene vurdere alternativet med **Skogforsk som del av Bioforsk AS**, eller kanskje heller at skogforskning inngår i Bioforsks portefølje.

NIJOS har ikke detaljert innsikt i de to institusjoners portefølje og kompetanse, og kan ikke vurdere alle sider ved en slik fusjon. Dersom man ikke velger å gå nærmere inn på et verdikjedealternativ for skogforskningen, vil NIJOS anta at det bør være gevinster ved å inkludere skogforskning i det nye Bioforsk. Det nye Bioforsk vil bli sterkt biologisk fundert forskningsmiljø med fokus på landbruks- og miljøforskning. Likeledes har både Bioforsk og Skogforsk næringsutvikling og kunnskapsproduksjon for økt verdiskaping, innovasjon og miljø som oppgave. Å inkludere skogforskningen i Bioforsk synes derfor å være et robust alternativ, gitt at hovedfokus skal være å etablere et fokusert, oppdragsfinansiert forskningsinstitutt. Bioforsks desentraliserte organisasjonsstruktur bør også være et fortrinn for skogforskningens

økte behov for kontakt med brukere i alle deler av landet. I forhold til å profilere en synlig skogforskning, vil hele Bioforsk stå overfor en parallell utfordring. Det nye Bioforsk må etableres som ”merkevare”, og synliggjøre at det er gevinstene ved å samordne plante-, miljø- og økologiforskningen ved de tre instituttene som danner det unike, nye Bioforsk.

6. Noen vurderinger av forholdet mellom NIJOS og de 4 andre institusjonene

Vi har i utgangspunktet valgt å kommentere problemstillingene knyttet til samarbeidsformer og organisatoriske løsninger på prinsipielt grunnlag. Det er etter vårt syn slike vurderinger som bør være avgjørende for valg av hovedalternativer. Vi vil likevel knytte noen kommentarer til relasjonene mellom NIJOS og de institusjoner som er foreslått å inngå i den brede konstellasjonen ”skog – areal – ressursforvaltning” eller også ”biologi – verdiskaping”. Alternativer med fusjon av to eller flere virksomheter hvor NIJOS ikke inngår, vil vi ikke kommentere selv om vi ser at slike alternativer kan være aktuelle.

6.1 Skogforsk

Skogforsk og NIJOS har over lang tid hatt betydelig samarbeid og faglig kontakt. Vi vurderer samarbeidsklimaet som godt, og det skjer god og konstruktiv utvikling innen prioriterte områder. Hovedområdene er knyttet til fellessatsinger for økt omfang av bistandsvirksomhet gjennom NFG AS og NARI, overvåkingsprogrammet for skogskader, analyser knyttet til virkestilgang, problemstillinger knyttet til utvikling og fordeling av skogressursene, skogbehandling og skogutvikling, klima, CO2 og skog,. Vi er opptatt av at dette samarbeidet skal utvikles videre, blant annet ønsker NIJOS at data fra Landsskogtakseringen i enda større grad anvendes i forskning. Det samme ønsker vi for jordmonndata, landskapsdata og vegetasjonsdata. I ny strategi for NIJOS er derfor økt kontakt med FoU-institusjoner for å sikre økt anvendelse av våre datasett i forskning for miljø og verdiskaping, gitt høy prioritet. Et mer målrettet og forpliktende samarbeid mellom NIJOS og en rekke forskningsmiljøer, inkludert Skogforsk, er derfor nedfelt i ny strategi for NIJOS.

Når NIJOS i utgangspunktet likevel fraråder en fusjon mellom fagorganet NIJOS og forskningsinstituttet Skogforsk, er det for det første begrunnet i de prinsipielle vurderinger foran, jf punkt 3 om NIJOS rolle og funksjon. Den andre hovedbegrunnelse er forankret i vår vurdering av at det mest robuste og framtidsrettede alternativ for organisering av skogforskningen, er enten et bredt landbruks- og miljøforskningsinstitutt eller et sterkt og tydelig verdikjedeorientert bransjealternativ.

Dersom departementet likevel går videre med et fusjonsalternativ, forutsetter vi at det forut for gjennomføring, skjer en grundig gjennomgang og skarpstilling av samtlige virksomheter, slik at et nytt institutt kan framstå med konsistent oppgaveportefølje, klart definert rolle og tydelig profil. I dette må også grensesnittet mot Bioforsk, NLH og andre gjennomgåes og forankres i konkrete samarbeidsavtaler.

6.2 SKI – Skogbrukets Kursinstitutt

NIJOS er ikke medlem i SKI, men har noe samarbeid med SKI knyttet til

- MIS-prosjektet, miljøregistreringer i skog
- MIS-delprosjekt kulturminner i skog

- Kursopplegg knyttet til skogens vegetasjonstyper
- Undersøkelser knyttet til humus i skogsjord
- Skogbruksplanlegging
- Internasjonal virksomhet gjennom Norwegian Forestry Group AS

Innen skogområdet har NIJOS i mindre grad hatt den enkelte skogeier og næringsutøver i skogbruket som målgruppe for skoginformasjonen. Landsskogdata gir oversikter på lands- eller fylkesnivå, eventuelt knyttet til nærmere definerte større områder som avviker fra administrative grenser. Målgruppe for denne type informasjon er myndigheter på ulike nivå, næringsorganisasjoner, bransjebedrifter innen skogsektoren og allmennheten for generell skoginformasjon. Innen skogområdet forholder NIJOS seg derfor i liten grad til den utøvende skogeier og skogsarbeider. For den enkelte skogeier og for de som har yrket sitt i skogen, er skogbruksplanen den viktigste informasjonskilden. Målgruppen for NIJOS' arbeid med skogbruksplanlegging er i hovedsak myndigheter, næringsorganisasjoner og takstselskaper.

Vi har merket oss at SKI gjennom lang tid også har hatt stor kurs- og kompetansevirksomhet hvor funksjonærer i privat og offentlig forvaltning er målgruppe. Dette gjelder ansatte i skogeierforeninger og kommunal og statlig miljø- og landbruksforvaltning og med disse institusjoner som oppdragsgivere. NIJOS har også forvaltningen, næringsorganisasjoner og takstselskaper som målgruppe.

Innen geodataområdet vil, som følge av teknologiutviklingen og en stadig økende mengde data med relevans for næringsdrift på eiendomsnivå, kunnskap om data som forvaltes av NIJOS i økende grad være relevante i de kurs- og opplæringsprogrammer SKI gjennomfører. Vi har også merket oss at SKI i økende grad prioriterer utmark som innsatsområde, og i likhet med NIJOS vil bidra til økt verdiskaping basert på utmarksressursene.

Det er derfor potensiale for å utvikle samarbeidet mellom NIJOS og SKI, men med bakgrunn i institusjonenes ulike kjerneoppgaver, vil det være begrenset synergi å hente ved en fusjon. En fusjon vil motvirke ambisjonen om å utvikle virksomheter som er fokusert om et konsistent sett av kjerneoppgavene.

Dersom departementet ønsker å gå videre med alternativet med fusjon hvor både NIJOS og SKI inngår, vil det være naturlig å se helhetlig på informasjons- og opplæringsbehovene innen landbrukssektoren i en bredere sammenheng f.eks i form av "et landbrukets kursinstitutt" LKI, som del av en ny institusjon. I en slik kontekst kan formidling og opplæring rettet mot arealbaserte næringer (jordbruk, skogbruk, utmark, reiseliv mv) samordnes, likeledes kan formidling rettet mot forvaltning og næring skje samordnet. Sett fra NIJOS, vil et perspektiv kun på skog og utmark være for snevert, dersom betydelige endringer likevel skal gjøres.

6.3 Norsk institutt for naturforskning

NIJOS har noe faglig samarbeid med NINA innen områdene landskap, skog og biologisk mangfold. NINA har således kompetanse som på viktige områder er interessant for NIJOS. NINA er imidlertid i likhet med Skogforsk et fokusert oppdragsfinansiert forskningsinstitutt, og de samme prinsipielle problemstillinger gjør seg derfor gjeldende i forhold til en eventuell fusjon hvor NINA inngår. Dersom departementet velger å gå videre med det brede alternativet

”skog – areal – ressursforvaltning”, ser vi det som naturlig å vurdere nærmere hvordan forskningskapasiteten på området skogøkologi bør organiseres.

6.4 Det norsk skogfrøverk

NIJOS har i dag ikke samarbeid med Skogfrøverket. Høstelandgruppa har ikke påpekt synergi ved fusjon mellom NIJOS og Skogfrøverket. NIJOS har heller ikke identifisert områder hvor en fusjon vil gi konkrete gevinster. Eventuelt samarbeid knyttet til bistand kan muligens ivaretas innen rammen av NFG. Virksomheten ved Skogfrøverket skiller seg markert fra virksomheten ved NIJOS og en fusjon vil således kunne undergrave ambisjonen om å fokusere virksomheten ved NIJOS om kjerneoppgavene.

7. Avsluttende merknader

I denne uttalelsen har vi reist en rekke problemstillinger av prinsipiell og strategisk karakter. Dette er problemstillinger som trenger videre analyser, og vi bistår gjerne departementet med ytterligere vurderinger og utdyping av synspunkter i det videre arbeid med saken.

Vi ber spesielt om at de grunnleggende problemstillinger blir nærmere avklart før valg av hovedretning treffes. Vi ber dernest om at det settes av tilstrekkelig tid til avklaring av øvrige spørsmål før endringer i tråd med de overordnede beslutninger blir iverksatt.

Med vennlig hilsen


Arne Bardalen
Direktør